

Juryrapport

Inktaap

De heilige Rita - Tommy Wieringa

De goede zoon - Rob van Essen

Gebrekk is een groot woord - Nina Polak

Gemeentelijk Gymnasium Hilversum

Februari 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
De heilige Rita	4
De goede zoon	6
Gebrek is een groot woord	8
Slot	10

Inleiding

Het begon laat te worden op de avond. De laatste vaste klant wisselde nog een aardig maar standaard woordje met hem. Woorden die weinigzeggend waren in een terugblik op de andere die hij vandaag gehoord had. Deze man had enkel wat te zeuren over het weer, zijn vrouw en zijn broer, die hem een paar jaar geleden aangereden had met een golfkarretje. Een gesprek dat de barman maar al te graag had willen vermijden, al was het alleen om de nasleep van zelfmedelijden in de gesprekken met de man te voorkomen. Een verhaal dat hem elke vrijdag weer bereikte. De eerste paar keer was het lachwekkend geweest, maar memorabel zou niet het eerste woord zijn dat in hem op zou komen. Zeker niet in gelijkenis tot de twee mannen en de vrouw die vandaag rond een uur of twee 's middags opgedoken waren.

Deze mensen, die hij nooit eerder had gezien, bezorgden hem een uitzonderlijke dag. Elk hadden ze een verhaal dat vele malen bijzonderder was dan wat de barman vaak hoorde. Elk een mislukte moeder. Meneer Wieringa babbelde de oren van zijn hoofd over een Rus en een verdwenen moeder, voor wie een leven overbleef dat gedoemd leek te falen. Rob kon niet ophouden over een aftakelende bejaarde, die haar vrees voor de hel langzaam leek te vergeten, hoewel haar oversteek steeds dichterbij kwam. Nina vertelde over een onmogelijke situatie, die de barman elke dag in de ogen van meisjes uit de Bijlmer zag. Terwijl hij die vertelsels langzaam aan het verwerken was, weerklonken de verhalen luidruchtig in zijn gedachten. De vreemde zinnen, zijn ingespannen maar graag luisterende oren, de emoties door het onverwachte en misschien zelfs door ongeloof.

De barman verdween weer terug naar die middag, toen een man in donkerblauw pak de bar binnenliep. Chique, dat was het eerste woord waarmee hij hem zou omschrijven. Hij zag er nog betrekkelijk jong uit, op zijn haarloze hoofd na. Maar die leeftijd loste op in zijn woorden. Een verhaal met meerdere lagen en woorden, waarvan de normale wijze man droomt ze te bedenken. Meneer Wieringa was zijn naam, vertelde hij de barman

De heilige Rita

Meneer Wieringa was met zijn mooie donkerblauwe pak aan de bar gaan zitten. Hij zette zijn tas neer en bestelde lunch. De twee begonnen een gesprek, maar hij merkte dat de man met zijn gedachten heel ergens anders was. Tijdens het afwassen keek hij op en vroeg zich af wat meneer Wieringa toch bezighield. Hij legde het glas neer, sloeg de handdoek over zijn schouder en vroeg ernaar. De man zuchtte en begon te vertellen. Met een droeve glimlach op zijn gezicht kwam een enorm verhaal naar boven. De vreemde meneer deelde zijn verhaal met hem. Hij vertelde over iemand genaamd Paul, hoe hij met zijn vader was opgegroeid op het platteland. Op achtjarige leeftijd had zijn moeder de familie verlaten, samen met een Russische man. Deze Rus was een neergestorte piloot, die uit de Sovjet-Unie had willen ontsnappen met een landbouwvliegtuig. Hoewel hij naar Denemarken probeerde te vliegen, was deze neergestort op de akker van Pauls vader. Pauls ouders hadden voor de Rus gezorgd, totdat zijn moeder met hem vertrok en haar man en zoon achterliet.

Meneer Wieringa vertelde hoe Pauls kleine dorpje werd overgenomen door buitenlanders en hoe de buitenlanders Pauls leven kwamen verpesten, net zoals de Rus had gedaan. Deze hoofdpersoon had een hoop geïnternaliseerde xenofobie, wat allemaal teruggekoppeld kon worden naar het vertrek van zijn moeder. Na het heftige verhaal had de barman een boel informatie te verwerken, de man bedankte hem voor zijn luisterend oor en zei dat hij er maar weer eens vandoor moest gaan. Deze bijzondere klant had een zwaar gevoel in de buik van de barman achtergelaten, verward bleef hij tientallen minuten nadenken over deze eigenaardige man en zijn verhaal.

De barman kon zichzelf er moeilijk toe brengen te sympathiseren met de hoofdpersoon. Meneer Wieringa had zijn verhaal zo gebracht dat het hem totaal niet aansprak. De meneer was natuurlijk een stuk ouder dan de barman en de manier waarop hij bepaalde mensen beschreef, leek hem een beetje achterhaald. Hij bleef maar doorgaan over een vrouw genaamd Rita, die de hoofdfiguur blijkbaar meerdere malen had bezocht. Hij was niet te stoppen over een andere

vriend van hem, die maar bleef aanhouden dat hij miljonair was. Die vriend bleek toch geen miljonair en nadat hij wegens zijn opschepperij beroofd was, pleegde hij zelfmoord. Of toch niet?

De nette meneer had nog over veel meer mensen verteld, maar de barman had nogal moeite met het bijhouden van de personen waarover Wieringa vertelde. Zijn verhaal had geen duidelijke rode draad, het was moeilijk te volgen. Hij had weinig details verteld over de mensen uit Pauls leven, maar hij had wel erg veel namen genoemd. Met alleen namen en geen verdere informatie over deze mensen kon de barman moeilijk een beeld vormen van het leven van Paul. Hij gaf erg weinig vrij over zijn leven. Hij had het dan wel weer veel te zeggen over zijn moeder en de Rus, maar het enige andere wat de barman te horen had gekregen over Paul, was dat hij fulltime legermemorabilia verhandelde.

Het was een vermakelijk gesprek, maar niet veel meer dan dat. De barman had niet veel gemeen met Paul. Hij zal zich de nette meneer later vast nog herinneren, maar vaak zal hij niet aan hem en zijn verhaal denken.

Het leek wel een goed verhaal, omdat hij het taalgebruik van meneer Wieringa erg netjes vond. Hij vond het heel meeslepend in de mening van Paul, waardoor de barman goed begreep waar Pauls extreme gedachten vandaan kwamen. Maar de barman zag wel door het taalgebruik heen, dat het in contrast was met het verhaal: hij vond het erg grauw, omdat het vooral ging over eenzaamheid en er niet echt veel verbazingwekkende gebeurtenissen voorbijkomen. Hierdoor raakte hij zijn aandacht snel kwijt en kreeg hij niet het heerlijke gevoel maar door te willen luisteren, zoals hij wel eens had bij de verhalen die langskwamen in zijn bar.

De goede zoon

Net nadat Tommy zijn glas had leeggedronken, was opgestaan en de ingang was uitgelopen, komt er een andere man binnen.

Hij heeft lang haar; ook al komt zijn haar niet voorbij zijn schouders. De man en Tommy komen bijna tot een conflict in de hal. Beiden lopen in het midden van de gang. De vreemdeling beent vastberaden door zonder oogcontact te verbreken. De barman zet zich schrap voor de botsing die zal volgen, maar in de laatste paar centimeters voor het contact, onontkoombaar leek het wel, springt Tommy toch opzij. Het gezicht van Tommy zie ik niet, maar wel het gezicht van de vreemdeling; hij klemt zijn kaken op elkaar.

Hij gaat zitten. Hij zit. Hij zit tegenover mij. Zijn blik vol ergernissen, bijna te subtiel om opgemerkt te worden, maar genoeg. 'Meneer,' zeg ik, 'wat kan ik voor u betekenen?'

Hij ademt diep in en uit. Hij opent zijn mond: 'Zeg maar Rob en geef me de sterkste drank die je hebt. Ik moet wat vergeten.' Mijn nieuwsgierigheid is gewekt. Ik geef hem zijn drank en een glas. Rob begint te spreken.

'Ik wil je graag een verhaal vertellen. Het gaat over een man. Een normale man, net zoals jij en ik. Hij bezocht zijn demente moeder elke week twintig jaar lang, maar nu die moeder is overleden, is hij volgens mij de weg een beetje kwijt. Het begon allemaal toen een vriend uit het verleden hem bezocht. Zijn vriend had hem nodig om hun oude opdrachtgever De Meester te helpen. Veel wist hij er niet van, maar sinds zijn moeder is overleden, had hij toch niet zo veel meer te doen. Het was goed hem weer te zien, maar er is veel veranderd sinds de dagen dat zij samenwerkten. De man besloot mee te gaan. Ze reden en reden maar, tot hij niet meer herkende waar ze waren. Misschien zijn ze uiteindelijk in Engeland terechtgekomen, maar details herinner ik me niet meer. Ze sliepen bij wat hotels en bleven maar rijden. De hele dag lang. Na een paar dagen werd zijn vriend ziek. De man vond het wel fijn, eindelijk iets anders dan de hele dag in de auto zitten. Hij bezocht een museum. Van die verdemde Hirst was het wel, ja echt, die ene van die schedel.'

Ik denk mee, maar snap niet waarom Rob dit vertelt aan mij. Maar toch, ik kan de verwarde man toch niet zomaar onderbreken? Rob ratelt en ratelt maar verder.

Dan gaat het over zijn moeder, vervolgens over de reis van de man en toen over de vriend van de man.

‘Zijn vriend was te ziek om verder te gaan. De man wilde niet zonder hem verder, het meest nog omdat hij niet wist waar de reis heen ging. Maar toch, de vriend zette hem in een zelfrijdende auto, want die bestonden toen al, en verder ging de reis. De auto bleek fijn gezelschap, beter misschien dan de vriend. De auto wilde hem begrijpen en hem leren kennen. Het was een fijne uitlaatklep om alles eruit te krijgen over zijn moeder. Hoe ze weg was gerend van haar geloof, maar toch weer terug was gegaan uit angst voor de hel. Hoe ze steeds dementer werd en hij de gekste dingen ging proberen om een reactie van haar te krijgen. Hoe ze steeds boos werd op haar stoel en hoe de man haar nooit had begrepen. Hoeveel hij ook probeerde een goede zoon te zijn.’

En na dit te hebben gehoord, knapt er ineens iets in mijn hoofd. Ikzelf begreep altijd mijn moeder door dik en dun. Ik begrijp niet hoe een moeder zijn zoon dit aan zou kunnen doen en hoe de zoon daarmee leefde. Het verhaal begrijpt ik heus, maar een beetje zonder plot en langdradig was het wel. Toch kon ik me er niet in verplaatsen.

Rustig zeg ik: ‘Misschien was dat genoeg voor vandaag?’ Rob kijkt naar hem op, eerst een beetje boos, maar hij geeft op. ‘Ja, misschien is dat ook wel zo.’

Hij neemt de laatste slok, pakt zijn jas en loopt voorovergebogen naar buiten. Wat een vreemde man.

Gebrek is een groot woord

Op deze rustige middag wilde hij graag verder met zijn werk, nadat hij het tweede verhaal had aangehoord waar hij niet zoveel mee kon. Hij was al erg genoeg geïrriteerd geraakt door al die mensen die hem zomaar lastig hadden gevallen. Nu, toen hij bijna weer helemaal gekalmeerd was, stond er alweer een persoon voor hem. Ze zag er vriendelijk uit en stelde zich netjes voor: ‘Hoi, ik ben Nina Polak. Misschien een beetje een gekke vraag, maar is het goed als ik een verhaal vertel?’ Eerst dacht hij: hier gaan we weer, maar zijn middag was al zo bizar dat dit verhaal ook niet zoveel kwaad meer kon, of toch wel?

Toen ze waren gaan zitten aan een tafeltje in een hoek van het café, begon ze haar verhaal te vertellen: ‘Een goede vriendin heeft dit allemaal meegemaakt. Laat me het je vertellen. Haar naam is Skip en ze was zeven jaar lang met Lood over de zee aan het varen, waar ze schepen van allerlei rijke mensen naar verschillende locaties over de hele wereld heen brachten. Op een dag waren ze zoals gewoonlijk aangemeerd, maar deze keer gebeurde er iets wat haar niet zo vaak overkwam. Ze zag zowaar een paar bekenden! Opeens stonden daar de Zeno's in Cannes, met z'n drieën. Na een dinertje met hen te hebben gehad, nodigden ze haar uit om weer eens bij hen langs te komen in Amsterdam. Geloof me als ik zeg dat ze daar in eerste instantie helemaal geen zin in had, hoor. Maar goed, zo gezegd, zo gedaan. Ze kwam aan in Amsterdam en kreeg bij hen thuis voor de tweede keer in haar leven een langere tijd onderdak. Natuurlijk moest ze bij haar oude vrienden langs, de een blij om haar weer te zien en de ander nog boos over haar vertrek van een paar jaar terug. Met haar ex Borg ging ze steeds meer om en werd op een gegeven moment zwanger van hem. Bij de Zeno's had ze het op dat moment ook enorm naar haar zin, maar Mascha, de vrouw van meneer Zeno, stuurde haar het huis uit. Skip was natuurlijk woest op haar en besloot meteen te vertrekken. Haar tijd in Amsterdam wilde ze gewoon vergeten en dat stomme kind hoefde ze al helemaal

niet, dus besloot ze maar heel veel pillen te slikken om daar vanaf te komen. Van Borg kreeg ze nog een afscheidsbrief, die haar alleen maar emotioneel maakte.

Eenmaal terug op de boot zat ze te denken of ze wel bij een gezin wilde horen of niet. Haar moeder was immers overleden toen ze een kind was en de Zeno's hadden haar weggestuurd, dus besloot ze dat ze niet bij een gezin hoefde horen. Ze is nu blij met de vrijheid die ze heeft, maar ze is wel eenzaam. Daarom kwam ik eigenlijk naar de bar, om gewoon met iemand te kunnen praten over haar situatie en om alles op een rijtje te krijgen. Ik denk dat ik haar nu al beter kan helpen. Bedankt voor het luisteren en misschien komen we elkaar nog een keer tegen.'

Ze staat abrupt op en loopt met een stevige pas naar de deur. De deur zwaait open en weg is ze. Het enige wat nog op haar bezoek van net wijst, is het heen en weer klappen van de deur die ook al snel stilstaat, en de barman die stomverbaasd daar aan een tafel staat.

Slot

Het werd laat. Langzaam druppelde de bar leeg en daarmee ook zijn hoofd. Hij begon dezelfde routine als elke avond daarvoor. Daar hoorde ook bij dat hij nadacht over zijn dag, vandaag bijzonderder dan anders. Elke dag praatten mensen door zijn werk tegen hem aan. Zijn dag verwerkend, schoot hem een verhaal van vandaag te binnen. Het verhaal van ene Nina. Van alle verhalen die hij gehoord had, was deze hem het meest bijgebleven.

Zo sprak hij naast Nina ook Rob, die net als Nina vertelde over een kind en een moeder. Toch kon hij zich in dat verhaal minder goed verplaatsen door het grote leeftijdsverschil dat hij had met de persoon over wie Rob vertelde. Ook bij het verhaal dat hij op diezelfde dag te horen kreeg van de deftige meneer Wieringa, stond te ver van hem af. Zijn verhaal kon hij amper volgen door zijn enorme zinnen. Voordat de ene afgelopen was, was hij de vorige alweer vergeten.

In Nina's verhaal kreeg hij te horen over Skips avontuur. Hij kon zich identificeren met Skip. De barman die hij was, hoorde er net als haar niet altijd bij. Hij voelde zich ook niet altijd begrepen. In Nina's verhaal vond hij eindelijk iemand die net zo was als hij. Een gevoel dat hij al jaren kwijt was.

Hij was altijd de man achter de bar, maar nooit degene die met zijn vrienden naar de bar ging om een biertje te drinken. Hij leefde zijn eigen leven, maar wist, vooral toen hij jonger was, eigenlijk niet welke richting hij daarmee op wilde. Het zoekende en twijfelende gevoel waar Skip mee rondliep, kon hij zich ook goed herinneren.

Haar verhaal leek met elke zin een stap dichterbij het zijne te komen, zelfs zijn verhaal uit te breiden. Elke seconde galmden haar woorden harder na in zijn hoofd, een plaatsje innemend dat nooit meer vervangen zou kunnen worden. Vanaf nu zou hij in elke zeilboot een mogelijkheid zien. In de binnenstad van Amsterdam zouden haar woorden zijn nieuwe werkelijkheid worden, een "zinkend museum". Hoewel hij haar dingen vertelde die anders nooit door zijn hoofd waren geschoten, voelde hij zich stiekem verbonden en misschien zelfs een beetje hetzelfde als zij.

Naast de inhoud van Nina's verhaal, vond hij ook dat ze haar verhaal mooi bracht. Het raakte hem. Het sloot aan op hoe hij over dingen dacht en over hoe zijn leven in elkaar zit. Door Nina's verhaal gleden de glazen bijna uit zijn handen en vergat hij even waar hij mee bezig was. De drukte van de bar leek even in stilte te veranderen.

Het verhaal van Nina zal hem bijblijven en voor hem een moment blijven, waarin hij het idee had dat hij niet alleen was.

